УМЕТНИЧКЕ И ПОКРЕТНЕ СЛИКЕ АКТИВНИ ЧУВАРИ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА СРБА У РУМУНИЈИ*

Петрија ЈОВИЧИЋ

The aim of this study is to present concisely the reflection of the cultural and artistic influence by means of fine arts and film creations which as a medium and through their activism establish an elaborate net and bridge of Serb-Romanian cooperation thus making an infinite contribution to filigree modeling and protection of centuries-long cultural and spiritual heritage of Serbs in Romania.
The approach to the subject with regards to its cultural and artistic connotation provides a long list of all those who contributed to the preservation of the cultural heritage of Serbian people in Romania. Through their work that enable visual presentation of life characters, using this distinctive practice they concisely point out to the cultural meanings and thus become faithful "guardians" of material and spiritual cultural treasure eager to reveal their art on all social levels. The fact is that works of art and visual experience remain deeply imprinted in the minds of art consumers, and the images of past are passed down from generation to generation, all of which contribute to the preservation of the cultural heritage.
Throughout this study I divided and explained the subject matters on three different levels: 1) Artists/painters – presentation of art, Romania – Serbia; 2) Film production – realization and presentation of documentary – ethnographic films; 3) Diversity, directions and guidelines of presenting artistic accomplishments as "guardians" of tradition of Serbs in Romania. There are many reasons for dealing with this subject, since artists through their works and instruments of visualization show everyday life and customs, shaping it every day, and thus stepping beyond the boundaries of aestheticism and becoming the carriers of solid cultural connotations.
Over the past twenty years in Serbia and Romania, visible interests of exhibitions have been revealed through different events. Films that show structural discourse of everyday life and tradition give the ethnographic film the concept of cultural meaning. Magical power of the ethnographic film – the youngest branch among the centuries-old traditional forms of artistic expression- includes the images of *culture-now and then.* These images by using documented history and subjective memories, construct the history, the imperfect remembrance and identity performances. They actualize the active experience of images of past times into the horizon of present creating the narrative frame which gives us the permission to, through foundation of visual anthropology, say that *we* are the bearers and promoters of cultural heritage.
The idea of this study is to offer a suggestion that, through the creation of virtual gallery, virtual material of artistic provenance can become the link between the center and the scattering.

Keywords: cultural heritage, Serbian-Romanian cooperation, Serbian art, ethnographic film

* Овај текст је резултат рада на пројекту *Интердисциплинарно истраживање културног и језичког наслеђа Србије. Израда мултимедијалног интернет портала „Појмовник српске културе", бр. 46017*, Етнографског института САНУ, који је у целини финансиран од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС.

BDD-A27240 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:52:17 UTC)

Уметничка пракса и дело (ликовна и медијска уметност) посматрају се као инструменти изражавања искустава свакодневног живљења у етнички одређеном временском и географском простору. Ликовни артефакти добијају значење једног културалног текста у преплету с другим културалним текстом, а препознати су као производи значењског текста и могуће их је анализирати. Селективном визуализацијом уметничко стваралаштво одређују потенцијални контекст *заједништва,* али и *различитости* које ће померити пажњу и презентовати друштвено-културне субјекте на релацији *ми-они* позициониране у пограничним регионима Србије и Румуније.

Проблематику овога рада поставила сам и пратила на три нивоа:1. Уметници/ сликари – презентација стваралаштва, Румунија-Србија; 2. Филмска продукција – реализација и презентација документарних – етнолошких филмова; 3. Разноврсност, правци и смернице представљања уметничких остварења као *чувара* традиције Срба у Румунији. Има више разлога да се обради ова тема, јер уметници у својим делима, служећи се различитим инструментима визуелизације показују свакодневни живот, обичаје, превазилазе границе естетицизма поставши носиоци чврстих и конкретних културних конотација. Чињеница је да визуелни доживљаји дубоко остају урезани у свест конзумената уметности, а слике прошлости постају документовани материјал који се преноси генерацијама и доприноси очувању културног наслеђа. Интердисциплинарно поље уметности методолошки приказује, развија, означава, селектује материјалне и нематеријалне облике културног наслеђа, рефлектује их и дифузно распршује успостављајући друштвено културне темеље мањинских групација. Идеја овога рада је да понуди предлог, да кроз стварање виртуелне галерије визуелни материјал уметничке провенијенције буде спона матице и расејања.

Током последњих двадесетак година у Србији и у Румунији су кроз разне манифестације исказивани видљиви трагови ихтересовања за реализовање изложби и филмова показујући традицију као структурални дискурс свакодневнице, истовремено их повезују у концепт културалних значења.

У овом раду културно-уметничке активности, ликовно стваралаштво и филм, посматрани као најразвијеније форме ликовног реализма делују у континуитету. .Наивна уметност самостално се развијала у ликовном говору локалног становништва. Таква уметност, спонтана, са дечјом наивношћу, више је од симпатичне и занимљиве. Носи у себи драгоцену документарну

BDD-A27240 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:52:17 UTC)

конотацију са свеукупним вредностима културног наслеђа, избегавајући заборављање прошлости. Аудиовизуелни приказ стваралачком енергијом усмерава пажњу посматрача да прати екранизовани садржај који је фокусиран на поље етничких мањина, остварујући на тај начин синтезу култура двеју националности у очувању заједничких интереса. Развијене форме културно-уметничког стваралаштва, њихове рецепције указују не само на развојни пут уметника, на њихове стваралачке поетике и ликовни израз, већ упућују на начин посматрања, прикупљања и проблематизацију документовања културног наслеђа као ликовног израза. Као такве ликовне форме су понуђене и прихваћене од стране припадника других националности. Аматерски или професионални аутори, ликовни или медијски аутори обострано бележе и негују културни идентитет. Заправо, њиховим укључивањем у воде културно – уметничких дешавања врше се дуготрајна оживљавања, оснаживања, продужавања и подстицања специфичних фолклорних вредности, културних наслеђа, обичаја и традиционалне сарадње српских мањинских групација са задатком да нам прикажу и приближе уметничко стваралаштво и једних и других.

Уметници/ сликари – презентација стваралаштва, Румунија-Србија

Наивна уметност[1] настала је са потребом да буде корисна народу. Самоуки сликари стварају своја ликовна дела у средини у којој живе. Њихова уметност бележи стваралачку форму инспирисану природом, етно-мотивима, наслеђем, заборављеним ритуалима, занатима, блиска је и разумљива средини у којој стварају.

Потреба румунских наивних уметника који живе у Војводини је да бојом моделују визуелни наратив, јер негују „култ боје“.[2] Жива уметничка машта, шаренило, топао колорит, мекан цртеж, са пуно динамике тка на

[1] Наивна уметност јавља се тридесетих година XX века на подручју Србије и Хрватске. Ова уметност потекла је углавном са села, у време патријархалног начина живљења у коме су народна уметност и обичаји врло цењени. Наивна уметност сконцентрисана је на подручјима Ковачице, Хлебина, Јагодине, Уздина... (Бошковић, Маширевић 1977, 50).
[2] *Ibidem*.

BDD-A27240 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:52:17 UTC)

сликарском платну јединствени животни ћилим. Граде слику у ширину уместо у дубину. Сликана платна налик су таписеријама. Разбацани банатски засеоци, стабла, равнице, нанизани сунцокрети, пијаце, трговине, свакодневни послови на селу, свадбени обичаји, употпуњени су иконографским решењима орнаменталних мотива преузетих са народне ношње. Мотиви народне ношње су у најситнијим детаљима платна, њима су преплављени домови, стилизоване фигуре животиња, позадине на портретима. Сваки визуелни призор је на свој начин занимљив и заокупља пажњу посматрача. Њихова нарација није смо дескриптивне природе, она у себи носи озбиљан приступ документарности. Заправо, наивност реализованих композиција дубоко у себи таложи и темељи симболичку грађу културних идентитета. Патријархална свест и културно наслеђе су основна полазишта у стварању ликовне поетике уздинских уметника, а аутори сликари постају тумачи колективног живота села. Искрени ликовни говор постао је одраз прилика и стварности, бележи и чува обележја румунско – српског етничког идентитета: веру, обичаје, предања – етнографске вредности које не умањују њихова осећања за материју и ликовне специфичности.

Уметници методолошки граде концентрично кружење унутар композиције, која иницира да својом снагом кретања прекорачи границе платна и вине се у бесконачна културална пространства. Заправо, орнаменти визуелних композиција су својеврсни портрети настали у низу набрајања поједностављених детаља, редукованих до знака, који се могу друштвено и културно дешифровати. Нарација композиција миметички и ликовно бележи унутрашњи свет појединца и колектива, „значење човека“, говори о вези између уметника и ствари, о смислу наведених елемената и описаних појава.[1] Перспективе скоро да и нема, док су низови сегмената мотива претопљени у плошну површину, дводимензионално. Површине се нижу, преплићу, употпуњују, разоткривају скривену маштовитост сеоских сликара који призивајући своје прошлости спојене са садашњошћу, темеље своје постојање, а тиме дају још већи значај него што је сама тема наратива.

Бројност наивних сликара учинила је да уметници колективно и самостално редовно излажу. Ликовним стваралаштвом пробуђена је свест уметника за порекло. Одржавањем ликовних манифестација (колонија, изложби), омогућено је континуално опстајање етичког и етнолошког у себи

[1] в. Kelemen 1969, 34-44.

BDD-A27240 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:52:17 UTC)

као мањинске пограничне групације. Изложбе које су у почетку више организоване по потреби, у част неког важног догађаја, јубилеја, временом су спонтано добијале излагачки континуитет, тако да су деловале дужи период без прекида од планираног. Реализовањем писаних докумената: каталога, монографија са портретима и биографијама сликара, уметничких критика, прикупљањем најуспешнијих дела уздинске школе указују на остварене резултате у смислу очувања културног наслеђа мањинских групација.[1]

Музеј наивне и маргиналне уметности (МНМУ) у Јагодини[2] уприличио је 6. марта 2014. године изложбу слика сликара из села Уздин (Јужни Банат), насељеног становницима румунске народности. Заправо, то је ликовна манифестација која се у континуитету одвија од 1961. године. Резултат рада галерија, је да Галерија уметности у Уздину и МНМУ поседују највећу колекцију уздинског сликарства[3]. Изложба обједињује пола века од постојања уздинског сликарства. У свом власништву МНМУ има 65 слика од 14 уздинских уметника које су прикупљане од 1963. године до данас. Ову манифестацију подржало је Министарство културе и информисања.

[1] в. Јовановић, Шелмић, Кусовац, 1991.

[2] Са отварањем галерије наивног сликарства у Јагодини ова уметност добија више на значају у Србији. Сада галерија наивне уметности у Јагодини слави пола века свог постојања. Резултати галерије су видни, јер галерија се не бави само излагачким радом, већ се бави и истраживачким радом, проучава, расветљава и документује сликарство руралних аматера, позиционира њихов рад у жижу самоуке уметности. (в. Бошковић, Маширевић, 1977, 50).

[3] Почетком седме деценије 20. века група ткаља и везиља, румунске народности из Уздина слика и излаже своја дела у земљи и иностранству. Инспирисани и прожети духом народне естетике уметници аматери придружују се већ увелико познатим и признатим уметничким круговима у Хлебинама, Ковачици и Опарићу. Ануика Маран слика од 1961. године и сматрају је најпризнатијом уметницом Уздина. Њена унука Илеана Оалђе је наставила сликарски пут своје баке. Познати уметници су Марија Балан, Мариора Моторжеску, Ануца Долама, Софија Доклеан, Флорика Пуја, Епуре Виорика, Стелуца Царан, Ана Ончу, Софија Јонашку, Софија Босика, Олђе Илеана. http://noviput.rs/kultura/otvorena-izlozba-naivna-umetnost-uzdina/

BDD-A27240 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:52:17 UTC)

Мезин Адам

Наивни уметници Уздина су 2007. у Букурешту учествовали са 20 слика. Учествовао је и познати уздински сликар Адам Мезин[1].

Неки од признатих уздинских сликара су: Јонашку Софија, Маран Ануика (сликају имагинарне портрете у свечаним одорама богато украшене везом румунског фолклора), Моторежеску Мариоара (примењује комбинацију уздинског пејзажа и орнамената, оживљава пејзаж орнаментима), Ончу Ана, Пуја Флорика (стварају специфичне форме преузете са мотива из народне ношње и природе), Марија Балан (слика народне обичаје, у виду фриза фигура), Аница Долма (бележи сегменте из свадбених обичаја, један од њих је припремање невесте), Доцлеан Софиа (слика свакодневни живот и рад сељака, свадбена кола, сахране, игранке на раскршћу), Кец Флорика (слика пејзаже, портрете, домаћи ентеријер), Епуре Виорика (занима се за традицију колективног где се највише и задржала).

[1] Адам Мезин је рођен 1954. године у Уздину. За разлику од својих колега, руралних сликара Мезин је од 1973. две године био у школи Јосипа Генералића учио је занат сликања. Мистични, бајковити и надреалистички призори, без реалистичног цртежа, деформисано дрвеће са небом у позадини, вунене и пахуљасте форме су основне карактеристике Мезиновог сликарства. Мезина јасно сврставају у групацију учесника хлебинске школе. http://atelje-mezinadam.com/,

BDD-A27240 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:52:17 UTC)

Ануика Маран

Пуја Флорика

Век српског сликарства 1850-1950 је ликовна изложба која је отворена 27. марта 2009. у Националном музеју уметности у Букурешту, а слике су из фундуса Народног музеја у Београду.[1]

Вишенационална колонија *Делиблатски песак* одржана је 44. пут по реду, захваљујући сарадњи Кружока ликовне уметности из бање Ваљуг у Румунији.[2] Колонија *Делиблатски песак* бележи богата ликовна искуства уметности одакле потичу уметници али и међусобне размене комуникација самих уметника.[3]

Отворена је и шеснаеста интернационална ликовна колонија *Ехо музике* у Рогљеву. Трајала је од 2. до 9. августа у организацији Дома културе *Стеван Мокрањац,* под покровитељсвом општине Неготин**.** У раду колоније учествовали су ликовни уметници из Србије и Румуније. Учесницима из Србије, Миломиру Романовић, Николи Романовић, Недиму Хаџиахметовић –

[1] http://www.politika.rs/rubrike/Kultura/Vek-srpske-umetnosti-u-Rumuniji.lt.html,
[2] в. Темишварски зборник 1 1994, 269-273
[3] http://rtvpancevo.rs/92.1-Info/Kultura/44-likovna-kolonija-qdeliblatski-pesakq-od-27jula-do-5-avgusta.html,

BDD-A27240 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:52:17 UTC)

Мафаи, Љубиши Благојевић су се придружиле уметнице из Румуније Камелија Комса, Даниела Цара и Симона Сас.[1]

Српско румунска сликарска колонија *Ђурђевдански видици* организована је 11. маја у селу Лужници.[2]

Међународна сликарска колонија *Музеј без зидова/ Слободна уметничка зона* одржава се у Ечкој **у** периоду од 14. до 20. јула на којој су учествовали уметници из Србије и Румуније. Кристијан Хорацију, Ана Кун, Мими Чиора и Мирчеа Попеску су румунски уметници који су заједно стварали са уметницима из Србије: Каћа Габријела Паригрос, Растко Стефановић, Бојана Бркић, Вида Стефановић, Александар Петровић и Милена Радић.[3]

Дани преображења Срба у Румунији је традиционална (шеста) ликовна манифестација организације Савеза Срба у Румунији и уметничке групе *Арте* из Београда у Темишвару. У колонији учествују уметници из Србије, Мађарске и Румуније. Отварањем ове колоније 15. августа започиње манифестација *Дани преображења Срба у Румунији*. Трајала је до 17. августа са планом и програмом отварања изложбених манифестација у више градова у Румунији где живе Срби. Посебно је значајна овогодишња манифестација, јер је отворен Српски културни центар *Свети Сава* у Базјашу, чије реализовање је остварено уз помоћ владе Румуније и владе Србије.[4]

У Музеју уметности у Турн Северину 22. марта 2012. године отворена је изложба сликара – акварелиста с простора југоисточне Србије. Изложена су и дела Симе Чемеркића (1906–1973), пионира акварела у овом делу Србије.[5]

---

[1] http://www.domkulture-negotin.rs/?p=4010, http://rtvpancevo.rs/92.1-Info/Kultura/44-likovna-kolonija-qdeliblatski-pesakq-od-27jula-do-5-avgusta.html,

[2] http://www.domkulture-negotin.rs/?p=4010, [2] http://www.kragujevac.rs/templates/admin/plugins/odluke/upload/Sluzbeni%20list%2011_2013.pdf,

[3] http://ilovezrenjanin.com/kultura/pocela-umetnicka-kolonija-muzej-bez-zidova/,

[4] http://www.b92.net/kultura/vesti.php?nav_category=1087&yyyy=2014&mm=08&dd=13&nav_id=887976,

[5] Павло, Новинарски архив Политика, http://www.arhiv.rs/novinska-clanak/politika/2012/3/29/C125797A0045921FC12579CF006714C4/srpski-slikari-u-rumuniji, http://www.nadlanu.com/pocetna/aktuelno/kultura/U-Bukurestu-najveca-izlozba-Narodnog-muzeja-iz-Beograda.a-37384.297.html#sthash.p4WIrgSC.dpuf,

BDD-A27240 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:52:17 UTC)

Реализација и презентација документарних – етнолошких филмова

Етнолошки филм[1] је најмлађа грана међу вековним традиционалним облицима уметничког изражавања која укључује слике културе *некад* и *сад.* Аутори аудиовизуелних наратива су или научни истраживачи или професионални кинематографи. Ликовно медијски миље са најфрагментарнијим кадровима тежи ка истраживачком приоритету. Њихов рад је базиран на етнографској грађи, употпуњену идејама и методама визуелне антропологије. Приоритет истраживача је да промовишу виртуелну парадигму прошлости, чувају и учвршћују јединствену везу са својом матичном културом, акценат је на очување свеукупне грађе етнографске стварности, вредности различитих начина живота.[2]Реконструисана и интерпретирана визуелна представа темељи културолошке аспекте прошлости, а при томе је јединствени запис аутентичног догађаја. Филм кроз фотографски *привид* и присуство *одсуства*, кроз приказ *стварне нестварности* и *нестварне стварности* привида, перцептивне свести и представљачке свести на нивоу синтезе производи *присуство одсуства*. Посредством конструисане и документоване историје, субјективних сећања, несавршеног памћење, идентитетских представа аутори актуелизују активно искуство прошлих времена у хоризонте данашњице. Форма и садржај приказа моделовани тематским оквирима уводе посматрача у свет виртуелне традиције која постаје стварнија од емпиријске стварности. Визуелни наратив

[1] У Србији је било неколико покушаја организованог окупљања етнолога и филмских стваралаца поводом расправа о дефинисању како потребе снимања етнографских тема, тако и организовања фестивала етнолошког филма. Прва смотра етнографског и фолклорног филма балканских земаља одржана је 1964. године у Нишу. Најзначајнији до данас филмови су: са Међународног фестивала етнолошког филма у Београду, одржани у Кучеву и Омољици. Етнографски музеј у Београду 1992. године покренуо је Фестивал етнолошког филма и видео филма, а од 1998. године пројекције филмова се одвијају у кино-сали Етнографског музеја у Београду. Лепеза догађаја ширила се кроз саветовања етнолога/антрополога и филмских стваралаца и кроз програме предфестивалских дана и развој аматерског филма. *Гранд при* носи име покојног академика Драгослава Антонијевића заслужног за развој етнолошког филма у Србији и овог Фестивала (Радојичић 2010, 629-630).

[2] в. Мартинова 2008, 26-31.

BDD-A27240 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:52:17 UTC)

упознаје широки аудиторијум с различитим етничким традицијама, без стављања акцента на егзотику како се не би искривила објективна представа стварности. Покретна слика *води*, *усмерава* и *задржава* пажњу посматрача да *прати* предложени медијски садржај, забелешку слике народног живота једне животне средине или те исте животне средине у другом амбијенту. Заправо, визуелни медији су усмерили истраживаче, приближили их филму као медију, и омогућили да аудиовизуелни приказ што верније и убедљивије пренесе реалност посматрачу. Ове живе и креативне размене искустава буде у савременом посматрачу архетипска значења која се могу тумачити и разумети.[1] Наративни склоп је појединцу омогућио да кроз форму и садржај визуелне антропологије каже *ми* смо носиоци и промотери културног наслеђа.

Истраживачи посредством филма едукују *доживљаваоца* визуелног приказа да правилно гледа, анализира и оцењује форму и садржај продукта визуелне креације произашле из њиховог теренског рада. Обједињени материјал културне праксе и наслеђа мањинских групација успоставља се на релацији креиране визуелне комуникације и човека са друштвеном средином.[2] Етнолошки филм указује да овдашњи и Срби и Румуни имају сопствени идентитет, културни живот, обичаје и наслеђе, али и међуетничку сарадњу која гради нову нераскидиву културно уметничку представу са јединственим садржајем.

Екранизација враћа стварности невидљиви континуитет бића, бави се људским бићем, активира прошлост унутар садашњости. Гради илузорне моделе стварајући осећај садашњости да смо сасвим близу дешавања и да можемо допрети до смисаоног значења као носиоца културних наслеђа. Монтирани кадрови пружају низ пиктографских и дискурзивних платформи уводећи гледаоца у игру, који до истине може доћи једино опажањем ствари телесним видом. Често се дешава да поједини етнолошки филмови губе суштину у истраживању народног живота и обичаја, аутори се визуелним представама удаљавају се од саме стварности,[3] јер скретањем пажње на естетске сегменте и улепшавањем екранизоване нарације губе суштину истинитог.

Аутори етнолошких медијских визуелизација све више и на нов начин развијају, моделују и унапређују област етнолошког филма. Аудиовизуелни

[1] в. Марјановић, Рељић 2006, 12-17; Јовановић 2005, 6-12.
[2] Ibid,.
[3] *Седми међународни фестивал етнолошког филма* 1998, 10-12.

BDD-A27240 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:52:17 UTC)

текстови наведени у овом раду постају драгоцени етнолошки материјал који својим деловањем остварују међусобну повезаност двеју националности сачувавши на тај начин заједничке интересе у пољу етничких мањина.

Неки од значајних филмова који указују на румунско-српску сарадњу су: *Разапета црква,* у производњи ТВР, првонаграђени је филм у селекцији Седмог међународног фестивала етнолошког филма, 1997 (говори о судбинској снази цркве у селу Свињица на румунској обали Дунава. Овај филм је печат српске мањине у том крају);[1] *Божић у Кетфељу,* у производњи Румуније (упућује на породично преношење празника Божића);[2] *Опрости ми земљо*, је филм који је реализован у производњи ТВР студио Темишвар (упознаје нас са сеоским чудаком који има сан да оснује мали етнографскимузеј);[3] Филм *Сунцем обасјана Обрежа,* настао је у производњи ТВ Румунија, студио Темишвар (приказује различите традиционалне прославе васкршњег ритуала у Обрежи (Западна Румунија);[4] *Саски попа* настао је у производњи ТВР Темишвар, Румунија (говори о саском свештенику који је рођен у Румунији и планира свој повратак из Немачке);[5] Екранизација *Балашови* реализована је у производњи Темишвара, Румунија (визуелизује традиционалну слику Радета Илина представника српске породице);[6] *Вечни сплавар* је у производњи ТВ Румунија, Јаши (река Буковина у североисточној Румунији послужила је као забележка живота сплавара);[7] *Свеобухватност сна* је филм настао у производњи ТВР, студио Темишвар (указује на пут ка визуелном стваралаштву);[8]*Јежева клетва* је у производњи Румуније, Сибињ (то је филмски наратив припадника из подручја јужних Карпата, источна Румунија);[9] *Бал чакшира* реализован у производњи ТВР Темишвар, Румунија (је представљање традиционалног ритуала празника *Бал чакшира* у западној

[1] *Седми међународни фестивал етнолошког филма* 1998, 21.
[2] *Осми међународни фестивал етнолошког филма* 1999, 29.
[3] *Десети међународни фестивал етнолошког филма* 2001, 40.
[4] Етнографски музеј у Београду, *Дванаести међународни фестивал етнолошког филма* 2003, 44.
[5] Етнографски музеј у Београду, *Тринаести међународни фестивал етнолошког филма* 2004, 45.
[6] Ibid, 55.
[7] Етнографски музеј у Београду, *Четрнаести међународни фестивал етнолошког филма* 2005, 26.
[8] Ibid, 33.
[9] Ibid, 37.

BDD-A27240 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:52:17 UTC)

Румунији Гугу);[1] Филм *Адам и Ева* настао у производњи Темишвара, Румунија (представља традиционално додељене улоге мушкараца и жена у култури Румуније);[2] *Последњи Христов град* настао у производњи Румуније (је прича о византијском културном наслеђу);[3] *Аким Ника – баладиста Баната* је екранизован у производњи Румуније, Темишвар (говори о томе како Аким – Ника кроз банатске баладе велича родно место Обрежа);[4]*Ностранa ватра* је настала у производњи Румуније (говори о веровању да душе умрлих излазе из гробова, а велике ватре им осветљавају пут ка доњем свету);[5]

Посебно бих поменула Адину Варгату, румунку (Сибињ, Румунија), филолога и антрополога, која је била председник жирија дванаестог међународног фестивала етнолошког филма у Београду.[6]

Важан задатак Фестивала етнолошког филма је у афирмацији иновативних стваралачких и истраживачких приступа у антрополошком документарном филму.

Уметничка остварења – *чувари* традиције Срба у Румунији.

Уметност не познаје коначне ставове и завршене теме, па и ова тема је само доказ једне наративне представе у културном мозаику Срба у Румунији. У материјалној и духовној култури посматрано кроз време и простор, увек постоје разлози и реалне могућности да се још истражује. Места сећања постала су историјске позорнице са делом материјалних остатака која повезују опажајну садашњост са осмишљеном прошлошћу, резултирајући безбројним равноправним могућностима тумачења. Структуирањем грађе историчара етнолога, антрополога, долазимо до сазнања да њихове потребе за истраживачким нарацијама постају конкретне и озбиљне са циљем да се што више избегавају фикциона тумачења, а да се што више тежи уобличавању историјске истине о културном наслеђу у заједници сећања. Континуирана појава визуелних наратива у распону од штафелајне слике до аудиовизуелног

[1] Ibid, 42.
[2] Ibid, 45.
[3] Етнографски музеј у Београду, *Шеснаести међународни фестивал етнолошког филма* 2007, 15.
[4] Ibid, 17.
[5] Ibid, 18-19.
[6] Етнографски музеј у Београду, *Дванаести међународни фестивал етнолошког филма*, 2003, 5.

BDD-A27240 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:52:17 UTC)

може корисно послужити науци и образовању будућих покољења, јер визуелно као *примењено* и *јавно* говори о пољу испреплетаних традиција.

Етнолошки филмови су понудили веродостојност утиска стварности, помогли су у сагледавању и документовању културног наслеђа различитих мањинских групација људи на једном простору. Приказана је животна реалност, догађаји и људи са аутентичном природом и социо-културним амбијентом у модерном друштву.

Пиктурални прикази и етнолошки филмови постали су *чувари* живе меморије културне и духовне баштине различитих поднебља. Посредством форме, садржаја, конзервисане слике и звука произвели су јединствену виртуелну „сајбер" платформу са неизбрисивим траговима културног наслеђа.

ЛИТЕРАТУРА

Бошковић, М., Маширевић, М., (1977). *Самоуки ликовни уметници у Србији*, Издавач Ескеназиарте Торино, 50.

Етнографски музеј у Београду, 2005: Етнографски музеј у Београду, *Четрнаести међународни фестивал етнолошког филма*, Београд.

Етнографски музеј у Београду, 2008: Етнографски музеј у Београду, *Седамнаести међународни фестивал етнолошког филма*, Београд.

Етнографски музеј у Београду, 2006: Етнографски музеј у Београду, *Петнаести међународни фестивал етнолошког филма*, Београд.

Зечевић, Рељић, 1998: Б. Зечевић и Љ. Рељић, *Увод у антрополошки и етнолошки филм*, Београд.

Јовановић, Шелмић, Кусовац, 1991: М. Јовановић, Л. Шелмић, Н. Кусовац, *Уметничко благо Срба у Румунији*, Народни музеј – Београд и Галерија матице српске – Нови Сад.

Kelemen, 1969: B. Kelemen, *Naivno slikarstvo Jugoslavije*, Galerije grada Zagreba, Spektar, Stvarnost Zagreb.

Мршевић, Зорица. (1999). *Речник основних феминистичких појмова*. Београд: ИП „Жарко Албуљ".

Радојичић, 2010: Д. Радојичић, 629–630

Српска национална мањина у Румунији, Циклус конференција, 1996: *Српска национална мањина у Румунији,* Циклус конференција, Српске националне мањине у свету, Институт српског народа Сремски Карловци, Београд.

BDD-A27240 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:52:17 UTC)

Темишварски зборник 1, Нови Сад, 1994, 269–273.

ЛИТЕРАТУРА ПРЕУЗЕТА СА ИНТЕРНЕТА:

http://noviput.rs/kultura/otvorena-izlozba-naivna-umetnost-uzdina/,
http://atelje-mezinadam.com/,
http://www.politika.rs/rubrike/Kultura/Vek-srpske-umetnosti-u-Rumuniji.lt.html,
http://rtvpancevo.rs/92.1-Info/Kultura/44-likovna-kolonija-qdeliblatski-pesakq-od-27jula-do-5-avgusta.html,
http://www.domkulture-negotin.rs/?p=4010,
http://rtvpancevo.rs/92.1-Info/Kultura/44-likovna-kolonija-qdeliblatski-pesakq-od-27jula-do-5-avgusta.html,
http://www.domkulture-negotin.rs/?p=4010,
http://www.kragujevac.rs/templates/admin/plugins/odluke/upload/Sluzbeni%20list%2011_2013.pdf,
http://ilovezrenjanin.com/kultura/pocela-umetnicka-kolonija-muzej-bez-zidova/,
http://www.b92.net/kultura/vesti.php?nav_category=1087&yyyy=2014&mm=08&dd=13&nav_id=887976,
http://www.arhiv.rs/novinska-clanak/politika/2012/3/29/C125797A0045921FC12579CF006714C4/srpski-slikari-u-rumuniji,
http://www.nadlanu.com/pocetna/aktuelno/kultura/U-Bukurestu-najveca-izlozba-Narodnog-muzeja-iz-Beograda.a-37384.297.html#sthash.p4WIrgSC.dpuf,

BDD-A27240 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:52:17 UTC)